

Asociația pentru Politică Externă, împreună cu Friedrich-Ebert-Stiftung, vă propune un Newsletter pe subiecte de politică externă și integrare europeană a Republicii Moldova. Newsletter-ul este parte a proiectului comun „Dialoguri de politică externă”.

foreign policy association
APE
asociația pentru politică externă

**FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG**

NEWSLETTER

BULETIN LUNAR • MAI 2019 • NR.5 (159)

Sinteze și Dezbateri de Politică Externă

Newsletter-ul este realizat de Sorina Ștefârță, redactor-coordonator

TEMELE EDIȚIEI:

- 1.** Daniela Morari, Secretară de Stat, Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova: „Este de ajuns să privim puțin în urmă ca să vedem câte avantaje ne-au adus acești zece ani în cadrul Parteneriatului Estic”
- 2.** Editorial de ES Peter Michalko, Ambasadorul Uniunii Europene la Chișinău: „Pentru viitorul lui, trebuie să aducem Parteneriatul Estic mai aproape de fiecare dintre cetățenii noștri”
- 3.** Iulian Groza, Iulian Rusu, experți în cadrul Institutului pentru Politică și Reforme Europene (IPRE): „Republica Moldova trebuie să își formuleze noi obiective ambițioase în cadrul Parteneriatului Estic”
- 4.** Privire din exterior. Prof. Jacek Czaputowicz, ministrul Afacerilor Externe al Republicii Polone: „Viitorul Parteneriatului Estic”

Menționăm că toate materialele au fost realizate la sfârșitul lunii mai 2019

Importante, pe scurt

Organismele internaționale au reacționat prompt la ultimele evenimente de la Chișinău, când deputații aleși la 24 februarie a.c. pe listele Blocului ACUM și Partidului Socialiștilor, reuniți într-o ședință declarată ilegală de Curtea Constituțională, au desemnat conducerea Parlamentului și un nou Executiv, în frunte cu Maia Sandu. În după-amiaza zilei de duminică, 9 iunie, Uniunea Europeană a difuzat o declarație, prin care recunoaște Guvernul condus de Maia Sandu și spune că este gata să colaboreze cu acesta, „în baza angajamentelor reciproce față de realizarea reformelor și respectarea principiilor fundamentale stipulate în Acordul de Asociere”. O zi mai devreme, și SUA au anunțat, prin Ambasada de la Chișinău, că susțin eforturile partidelor de a negocia un acord și de a depăși impasul politic, menționând că cetățenii merită un guvern deplin funcțional care să-și reia activitatea. Cu declarații similare au venit Consiliul European și Guvernul României. Țara vecină, care deține Președinția UE, a îndemnat politicienii din Republica Moldova să respecte procesul democratic și voința cetățenilor exprimată prin vot. Iar Președintele Klaus Iohannis a îndemnat toate forțele politice „să manifeste calm și reținere în această perioadă, și să acorde astfel prioritate stabilității politice a statului”.

Relațiile moldo-ucrainene și dezvoltarea continuă a acestora a constituit subiectul primei discuții dintre ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Tudor Uliianovschi, și noul Președinte al Ucrainei, Volodymyr Zelensky. Prezent la ceremonia de inaugurare a noului lider de la Kiev, oficialul de la Chișinău i-a transmis lui Volodymyr Zelensky felicitările conducerii Republicii Moldova și și-a exprimat convingerea că dialogul politic și cooperarea bilaterală dintre două state vecine se vor dezvolta în ascensiune. Tudor Uliianovschi a remarcat relațiile de bună vecinătate dintre Republica Moldova și Ucraina, precum și provocările comune, și a menționat că, prin eforturi conjugate, pot fi realizate proiecte reciproc avantajoase. La rândul său, Volodymyr Zelensky a spus că Ucraina este interesată în dezvoltarea unui dialog constructiv cu Republica Moldova pe toate dimensiunile și s-a arătat dispus de a se implica în acest proces.

Reprezentantul Special al Președinției slovice a OSCE, Franco Frattini, a pledat pentru intensificarea eforturilor care să mențină dinamica pozitivă în procesul de reglementare transnistreană, în beneficiul oamenilor de pe ambele maluri ale Nistrului și indiferent de procesele politice interne. În cadrul vizitei întreprinse recent în Republica Moldova, Frattini a lăudat Chișinăul și Tiraspolul pentru leadership-ul și devotamentul de care au dat dovadă în ultimii ani: în 2017 și 2018 cele două părți au organizat peste 100 de întâlniri ale grupurilor de lucru cu participarea experților, în cadrul cărora au fost găsite soluții practice la problemele ce rămăseseră neabordate decenii la rând. „Aceste soluții au îmbunătățit viața de zi cu zi a elevilor, profesorilor, fermierilor și antreprenorilor de pe ambele maluri de Nistru”, a subliniat Frattini. El s-a referit, în mod special, la: aplicarea apostilei pe diplomele de studii emise la Tiraspol, funcționarea școlilor cu predare în grația latină, accesul la terenurile agricole din r-nul Dubăsari, deschiderea podului între localitățile Gura Bîcului și Bićioc, mecanismul de participare a vehiculelor din Transnistria în traficul internațional.

Primăvara aniversărilor noastre: Împreună mai puternici

Sorina Ștefârță

Primăvara asta s-a lăsat cu mai multe aniversări. La 28 aprilie ne-am amintit că se fac cinci ani de când cetățenii Republicii Moldova călătoresc în Europa fără vize. La 1 mai s-au împlinit 15 ani de la „marea extindere”, când zece țări din Europa Centrală și de Est au aderat la UE. Tot în luna mai am celebrat zece ani ai Parteneriatului

Estic (PaE), proiect lansat la inițiativa Suediei și a Poloniei, și care a propulsat la un nou nivel cooperarea cu UE a șase state din vecinătatea estică - Republica Moldova, Ucraina, Georgia, Armenia, Azerbaidjan, Belarus.

Este adevărat că nu toate aceste state au ținut cadența, mai ales că fiecare dintre ele a avut libertatea de a-și

determina propriul grad de cooperare cu UE. Unele au rămas mai mult de formă în „club”. Altele - Republica Moldova, Georgia și Ucraina - au ales gradul maxim de apropiere și au semnat Acorduri de Asociere, beneficiind de regimul liberalizat de vize și de facilitățile unei Zone de Liber Schimb. După care unele - cum este cazul țării noastre, bunăoară - s-au poticnit și, din elev

Portret de grup: Miniștrii de Externe ai țărilor UE și ai statelor din Parteneriatul Estic

► exemplar și poveste de succes, au devenit exemplu de... *cum nu este bine să...* Iar altele - pentru că podiumul nu rămâne niciodată gol - au înlocuit rapid campioana, astfel încât astăzi UE privește cu mult mai mult optimism și încredere la îndepărtata (în termeni geografici) Georgia, decât la Republica Moldova, chiar dacă aceasta din urmă are și frontieră cu Uniunea Europeană.

Tocmai aceste e/involuții, probabil, la care se adaugă și realitățile „curente”, au făcut ca la Chișinău aniversările cu pricina să se treacă fără prea mult fast. Este, totuși, greu să fii vesel și optimist când știi că ești cu mortul - adică Parlamentul care pare să moară înainte să se fi născut - în casă, dar și cu alte săbii atârând amenințător deasupra capului... Înșă

aniversările țin de calendar, nu de rătăcirile politico-umane. Drept care Uniunea Europeană s-a arătat mult mai hotărâtă în a le aminti celor șase țări și liderilor acestora ce a însemnat, din varii perspective, Parteneriatul Estic - în special, pentru cetățenii lor de rând. Să le spună, o dată în plus, că „Împreună suntem mai puternici”. Și că „împreună” va continua...

S-a întâmplat la Chișinău, în cadrul conferinței „Parteneriatul Estic la zece ani - Împreună, mai puternici”, organizată de Ambasada României, Delegația UE și Platforma Națională a Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic. S-a întâmplat în capitalele a diverse state-membre UE, ale căror cancelarii au găsit oportunitate să abordeze subiectul. S-a întâmplat

și la Bruxelles, în cadrul unei serii de evenimente dedicate primului deceniu al acestui program ambițios și la care au fost analizate modul în care a evoluat parteneriatul în primul deceniu, viitorul lui, precum și progresele în implementarea celor „20 de livrabile pentru 2020”.

„Republica Moldova consideră că, în procesul de reflecție despre viitorul PaE, partenerii asociați și UE urmează să elaboreze o viziune comună, bazată pe aspirații, ambiții și necesități existente”, declara la 13 mai, la Bruxelles, Tudor Ulianoschi, ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene. Potrivit lui, reformele realizate în ultimii zece ani au făcut vecinii estici mai puternici, dar pentru progresul continuu este nevoie de

un nou nivel de cooperare între UE și statele partenere - în sfera securității, a proiectelor de interconexiune energetică, în domeniul transporturilor și al buneii guvernări etc. „Trebuie să demonstrăm determinarea noastră comună de a dezvolta agenda PaE după 2020, asigurându-ne că împreună vom rămâne mai puternici”, a menționat la rândul său Federica Mogherini, Înaltul Reprezentant pentru Politica Externă și de Securitate a UE.

În ce mod vom deveni mai puternici? Și cât de determinați suntem să o facem? Despre aceasta este actuala ediție a Buletinului informativ „Sinteze și Dezbateri de politică externă”. Uniunea Europeană este hotărâtă să meargă înainte, dovadă și concluziile reuniunii miniștrilor de Externe ai UE și ai PaE, cu ocazia celor zece ani ai Parteneriatului. Vă propunem să citiți cele mai importante teze ale ei.

► „...Această politică unică se bazează pe valori fundamentale comune și pe angajamentul nostru comun față de principiile și normele dreptului internațional, drepturile omului, inclusiv drepturile minorităților, democrație și statul de drept, responsabilitate și bună guvernare, inclusiv lupta împotriva corupției, dezvoltarea durabilă și economia de piață. Ea este guvernată de principiile asocierii, responsabilității comune, incluziunii, diferențierii și condiționalității, bazate pe prioritățile noastre comune. Acum este momentul să ne reînnoim sprijinul neclintit pentru aceste valori și principii fundamentale care stau la baza parteneriatului nostru; să reafirmăm angajamentele comune consacrate în declarațiile summitului Parteneriatului Estic; și să subliniem intenția noastră fermă de a le continua.

► De-a lungul anilor, Parteneriatul Estic s-a dovedit a fi un cadru eficient, rezilient, adaptat și dinamic. Aceasta a contribuit la dezvoltarea, adaptarea la noile provocări, inclusiv la stabilitate și reziliență și, în ultimă instanță, la consolidarea relației noastre reciproc avantajoase. Parteneriatul Estic a fost actualizat pentru a sprijini îndeplinirea obiectivelor strategice globale stabilite de Agenda ONU pentru dezvoltare durabilă și de Acordul de la Paris privind schimbările climatice, reflectând, de asemenea, Politica Europeană de Vecinătate revizuită, precum și Strategia globală a UE.

► Începând cu 2009, Parteneriatul Estic a oferit o bază solidă de aprofundare a cooperării, atât la nivel bilateral, cât și multilateral, inclusiv printr-o gamă largă de acorduri și alte instrumente, cum ar fi Prioritățile Parteneriatului, și ne-a permis să atingem realizări importante. Parteneriatul Estic a evoluat, extinzându-și continuu domeniile de cooperare, oferind rezultate concrete cetățenilor și accelerând asocierea politică, integrarea economică și parteneriatul consolidat între UE și partenerii interesați. Cele 20 de livrabile pentru 2020 se concentrează în continuare pe cooperarea practică, promovând astfel dezvoltarea economică și oportunitățile de piață; consolidând instituțiile democratice, buna guvernare și statul de drept; promovând conectivitatea, eficiența energetică, protecția mediului și atenuarea schimbărilor climatice, precum și contactele personale. Prin Parteneriatul Estic, statele membre ale UE și partenerii estici au dezvoltat o mai bună înțelegere a nevoilor, ambițiilor și așteptărilor reciproce.

► Acest parteneriat ne ajută pe toți. La cei 10 ani de la crearea sa, s-a dovedit a fi un succes pentru cetățenii noștri.

Această experiență pozitivă ne permite să continuăm să lucrăm împreună și într-un spirit de cooperare strânsă pentru a ne asigura că societățile noastre pot beneficia pe deplin de toate beneficiile de la creșterea prosperității la democrație, stabilitate și securitate, care rezultă dintr-un astfel de parteneriat.

► Noi provocări ne așteaptă înainte. Implementarea reformelor și îndeplinirea angajamentelor convenite trebuie să rămână în centrul atenției în următorii ani, având ca obiectiv menținerea și susținerea impactului pozitiv al parteneriatului și al succesului său continuu, cu respectarea deplină a valorilor și principiilor sale. În acest context, societatea civilă, inclusiv think tank-urile și apărătorii drepturilor omului, precum și grupurile vulnerabile, jurnaliștii și alți actori media, femeile, tinerii și sectorul privat joacă un rol important. Am convenit asupra unui set de proiecte concrete care vor contribui la o „nouă afacere” pentru tinerii din țările partenere.

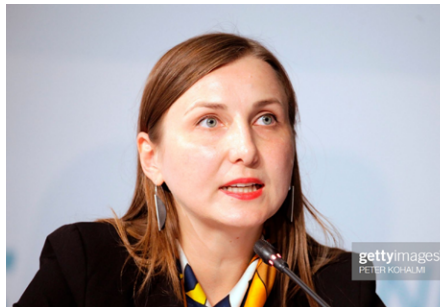
► Realizările noastre, cum ar fi creșterea comerțului și consolidarea asocierii politice, integrarea economică și cooperarea sectorială între UE și țările partenere interesate, vor servi drept sursă de inspirație pentru realizările viitoare, pe baza intereselor reciproce, a necesităților, a priorităților comune și a punerii în aplicare a reformelor durabile. Trebuie să continuăm reflecția structurată și să ne angajăm într-un proces de consultare cuprinzător și amplu asupra viitoarei noastre agende de cooperare, în special în vederea asigurării unor pregătiri substanțiale și în timp util pentru următorul summit al Parteneriatului Estic. Haideți să demonstrăm hotărârea noastră comună de a dezvolta agenda Parteneriatului Estic și după 2020, asigurându-ne că vom rămâne mai puternici împreună”.

Este de ajuns să privim puțin în urmă ca să vedem câte avantaje ne-au adus acești zece ani în cadrul Parteneriatului Estic

Daniela Morari, Secretară de Stat în Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene al Republicii Moldova

În 2009, la momentul lansării, Parteneriatul Estic (PaE) fusese gândit ca un nou cadru de cooperare dintre UE și șase țări din vecinătatea sa estică, după aderarea la blocul comunitar a 12 noi state, în anii 2004-2007. Scopul PaE era să asigure că procesele de transformare din cele șase țări sunt ireversibile, vor avea continuitate și se vor bucura de o amplificare a reformelor interne, atât de necesare pentru a realiza schimbarea societății, integrarea în piața internă a UE și cooperarea avansată pe domenii sectoriale. Fiecare dintre cele șase țări a ales propria cale prin care să valorifice oferta PaE. În cazul Republicii Moldova, iar mai târziu al Georgiei și Ucrainei, ea s-a materializat prin regimul liberalizat de vize, Acordul de Asociere și Zona de Comerț Liber Aprofundat și Cuprinzător. Cum vede acești zece ani, realizările și lucrurile care urmează a mai fi realizate, instituția-cheie responsabilă de politica externă a statului, respectiv și de parcursul Republicii Moldova în cadrul Parteneriatului Estic, aflăm de la doamna Daniela Morari, Secretară de Stat în Ministerul Afacerilor Externe și Integrării Europene de la Chișinău.

Europa s-a simțit îndreptățită, ba chiar obligată să vorbească despre PaE tocmai pentru că a investit enorm în acest proiect

■ Doamnă Morari, ați revenit recent de la Vilnius, de la Conferința Adunării Baltice dedicată Parteneriatului Estic. Înainte de aceasta ați fost la Viena, la un eveniment similar. Cum explicați această „suită” de activități UE prilejuită de o aniversare cumva regională, căci tocmai așa fusese perceput proiectul PaE la începuturile sale? S-a schimbat abordarea europenilor față de el?

■ Într-adevăr, în ultima lună, Parteneriatul Estic a constituit un subiect de top pentru diverse cancelarii europene, dar și pentru instituțiile comunitare. S-a întâmplat în diverse formate - de la analiza

așteptărilor de acum zece ani și a rezultatelor atinse răstimp, până la căutarea soluțiilor care să-i dea un nou suflu și o nouă perspectivă. Și nu a fost vorba doar de un festivism formal, legat de cifra „zece”. Europa s-a simțit îndreptățită, ba chiar obligată să vorbească despre acești zece ani tocmai pentru că a investit enorm în PaE - atât bani, cât și resurse umane, și speranță -, dar și pentru că, în pofida unor dificultăți pe care noi toți le recunoaștem, PaE a însemnat și un proces de modernizare pentru cele șase țări membre. În ceea ce privește abordarea, cred că aceasta s-a schimbat de ambele părți. Bunăoară, la început, Republica Moldova s-a arătat sceptică față de PaE, însă cu timpul Chișinăul a înțeles valoarea adăugată a acestei politici. Și este de ajuns să privim puțin în urmă ca să vedem câte avantaje ne-au adus acești zece ani. Iar faptul că azi UE e atât de preocupată de viitorul PaE, de reformarea și de consolidarea lui, ne arată că acest proiect nu este pur și simplu unul „de bifă”.

■ Care a fost relevanța și concluziile Conferinței de nivel înalt, organizată în 13-14 mai la Bruxelles?

■ Această conferință aniversară a servit drept prilej de a discuta despre trecutul acestui proiect, dar mai ales despre viitorul lui. A fost important să aflăm de la oficiali europeni de cel mai înalt rang cum vede UE metamorfoza prin care a trecut Parteneriatul Estic și viitorul acestuia. Un al doilea element a fost reconfirmarea angajamentului pentru proiectul PaE - atât al partenerilor estici, cât și al instituțiilor europene și al statelor-membre UE.

Știm foarte bine câte probleme există astăzi pe agenda Uniunii Europene - abia s-au încheiat alegerile în Parlamentul European, urmează Brexit-ul, apoi o nouă componentă a Comisiei Europene, crizele cu care se confruntă UE nu devin deloc mai puține... Dar tocmai din aceste considerente este important ca factorii de decizie din UE să aibă printre prioritățile prezente și viitoare dimensiunea estică. Este mesajul pe care s-a pus accent și în cadrul discuțiilor purtate la nivel de miniștri ai Afacerilor Externe, care s-au reunit puțin înaintea Conferinței de nivel înalt. În definitiv, al treilea aspect al evenimentelor de la Bruxelles ține de lansarea unui proces de reflecție despre viitorul PaE, anunțat de către Înaltul Reprezentant pentru Politică Externă și de Securitate, Federica Mogherini. Este un element important, în special, din perspectiva desemnării unei noi Comisii Europene către sfârșitul anului curent, dar și pentru următorul Summit al PaE care, cel mai probabil, se va ține în 2020, sub Președinția Germaniei la UE.

■ **Unde se află astăzi Republica Moldova? Știu, formal, toate țările PaE sunt egale. Dar am fost poveste de succes, am fost elev eminent etc... Cu ce ochi suntem priviți în prezent de către partenerii din Uniunea Europeană?**

■ Într-adevăr, în discursuri și declarații publice deseori sunt menționate aceste calificative. Dar ele sunt relative și se bazează pe percepții. Mai important este lucrul practic. La nivel instituțional, al structurilor care au fost create pentru implementarea Acordului de Asociere, noi suntem într-un dialog continuu cu UE. Participăm la toate reuniunile organizate pe dimensiunea bilaterală și cea multilaterală a Parteneriatului Estic. Dialogul este unul onest, care include mai multe ingrediente și în care succesele sunt apreciate, iar nereușitele devin subiectul unor critici obiective și al recomandărilor de îmbunătățire a situației. Dialogul cu instituțiile UE există și continuă într-un cadru multidimensional.

■ **Cifrele vorbesc de la sine și vorbesc în favoarea PaE**

■ **Ce ar trebui să știe și au cam uitat - ori, poate, se fac a uita - cetățenii Republicii Moldova despre Parteneriatul Estic?**

■ Parteneriatul Estic este o politică specială a Uniunii Europene elaborată pentru vecinii săi estici. În acești zece ani, am învățat cum să cooperăm cu Bruxellesul, dar și cum să cooperăm între noi, cele șase state PaE; cum să ne materializăm anumite obiective - de

facto, să înțelegem mai bine cum funcționează puzzle-ul european. Alături de aceasta, PaE le-a oferit celor șase țări membre numeroase instrumente și oportunități, iar diferența a făcut-o ambiția și necesitățile interne individuale ale fiecăreia dintre ele. Republica Moldova, de cinci ani, este țară asociată la UE, are un regim liberalizat de vize, o Zonă de Liber Schimb și un Acord privind spațiul aerian comun - toate întru beneficiul oamenilor acestei țări. Și mai există o mulțime de lucruri care se află la etapă de proces. Astfel, se lucrează intens pentru alinierea cât mai fidelă la standardele în domenii precum protecția consumatorilor, drepturile călătorilor, dimensiunea socială, transportul, construcțiile. De asemenea, suntem prima țară din PaE care a adoptat și pune în aplicare legislația privind energia regenerabilă și eficiență energetică...

■ **Oamenii nu simt sau nu vor să simtă asta? Căci, dacă mergeți într-un sat să spuneți toate lucrurile astea, probabil veți auzi: „Și noi ce avem din asta?”**

■ Oamenii pot fi înțeleși. Căci pe unele domenii impactul este mai direct, pe altele mai puțin - cinci ani nu este chiar atât de mult pentru anumite procese de reformă... Dar noi cunoaștem bine care sunt domeniile unde trebuie să muncim mai mult. Bunăoară, dacă vorbim despre Zona de Liber Schimb, mai sunt multe de făcut pentru a ne conforma standardelor sanitare și fitosanitare, ca să ni se permită să exportăm produse de origine

animală, cum ar fi ouă de categoria B și carnea de pui. Acum putem exporta doar miere de albine, caviar și praf de ouă - și nu vom putea vorbi de valorificarea plenară a Zonei de Liber Schimb, dacă nu extindem componenta respectivă. Iar pentru a o extinde, trebuie să întrunim cât mai multe standarde și condiții. Deci, lucrurile sunt interdependente...

■ **Se pare că problemele înclină, totuși, balanța...**

■ Problemele există și noi nu ascundem acest fapt, ci lucrăm pentru a le redresa. Însă există și niște cifre care ne încurajează. Voi menționa aici cele peste șase milioane de traversări ale frontierei vestice cu pașapoarte biometrice, ceea ce înseamnă că regimul liberalizat de vize, care i-a fost oferit țării noastre acum cinci ani, a devenit o parte firească a vieții cotidiene pentru moldoveni. Și cred că fiecare dintre aceste traversări s-a soldat cu ceva benefic - o experiență, un model, o inspirație, un contact interuman care ne-au adus ceva mai aproape de Uniunea Europeană. În plus, regimul liberalizat de vize contribuie, indirect, la reintegrarea țării, căci solicitările de pașapoarte biometrice de către locuitorii din regiunea transnistreană au crescut de circa cinci ori în acești cinci ani. În definitiv, cifrele sunt edificatoare și dacă ne referim la Acordul de Asociere: peste 70% din exportul Republicii Moldova este către Uniunea Europeană, ceea ce înseamnă o creștere de peste 40% comparativ cu anul 2014. Așadar, cifrele vorbesc de la sine și vorbesc în favoarea PaE și a procesului de euro-integrare.

Astăzi cuvântul-cheie este „implementare”

■ **Ce va urma? La Conferința Adunării Baltice, de la care am pornit acest interviu, s-a discutat și despre șansa de oferire a perspectivei europene celor trei state asociate pe parcursul viitoarelor Președinții a Poloniei, Letoniei și Lituaniei la Consiliul UE, în anii 2025-2028. Cât de realist este acest lucru?**

■ Conferința a reprezentat o bună și necesară platformă de discuții, de schimb de opinii și de expertiză între factorii de decizie atât din UE, cât și din statele PaE. Pentru a putea vorbi despre ce va urma, este important să livrăm rezultate, să ne respectăm angajamentele și să muncim, atât la nivelul PaE, cât și la cel al UE. La fel, e important să realizăm cele 20 de livrabile ale PaE, stabilite către anul 2020 și să consolidăm dimensiunea sectorială a Parteneriatului printr-o viziune politică ce ar putea deveni noul orizont al acestui proiect ambițios, pentru ca el să rămână o inițiativă de succes pentru toți. Istoria a demonstrat *însă* că nicio țară nu a reușit de una singură. Doar împreună putem să ne înțelegem mai bine realitățile, putem să identificăm modalități de cooperare, să facem pași pentru a consolida încrederea și pentru a livra rezultate. Și, în contextul dat, vreau să vă asigur de angajamentul ferm al Republicii Moldova de a livra aceste rezultate.

■ **Împreună ar însemna și cu societatea civilă? În ce măsură**

vă ajută și sunt valorificate rapoartele de alternativă privind implementarea Acordului de Asociere, realizate de către experții din societatea civilă?

■ Da, împreună înseamnă și societatea civilă, și țările-membre ale PaE și UE. Referitor la colegii din societatea civilă, vă asigur că noi avem o bună înțelegere despre rapoartele alternative elaborate de ei; pe anumite elemente lucrăm în comun, oferim informația necesară și, în general, încurajăm aceste exerciții. După care încercăm să vedem care dintre recomandări pot fi luate în considerare de către instituțiile de linie. Acest efort comun este foarte necesar, în special, dacă e să ținem cont de faptul că suntem în ultimul an de implementare a Agendei de Asociere 2017-2019 cu UE. În funcție de ce o să reușim, o să putem determina natura și intensitatea următorului document, precum și a perspectivei noastre de dialog pe termen mediu cu UE. De aceea, astăzi, tot efortul nostru este în implementare; acesta ar fi singurul cuvânt - cuvântul-cheie, dacă m-ați întreba cum să descriu relația noastră cu Uniunea Europeană. Și tot ce ne ghidează, inclusiv la nivel de coordonare și de dialog cu instituțiile de linie și societatea civilă, este dorința de a ne face cât mai bine tema pe care o avem.

■ **Noi vă dorim succes și vă mulțumim pentru interviu.**

**Sorina Ștefârță
Chișinău, 31 mai 2019**

Editorial

Pentru viitorul lui, trebuie să aducem Parteneriatul Estic mai aproape de fiecare dintre cetățenii noștri

ES Peter Michalko,
Ambasadorul Uniunii Europene în Republica Moldova

Sinteză a discursului ținut în cadrul Conferinței „Parteneriatul Estic la 10 ani - Împreună, mai puternici”, 24 aprilie 2019, Chișinău

Ambasada României în Republica Moldova, Delegația Uniunii Europene și Platforma Națională a Forumului Societății Civile al Parteneriatului Estic au organizat, la 24 aprilie, Conferința „Parteneriatul Estic la 10 ani - Împreună, mai puternici”, dedicată primului deceniu de la lansarea acestei inițiative. Oficiali de rang înalt și diplomați din statele UE și ale Parteneriatului Estic (PaE), reprezentanți ai societății civile și ai comunității de cercetători din Republica Moldova au discutat despre importanța strategică a PaE pentru relațiile UE cu statele din Vecinătatea Estică și despre relevanța acestuia pentru apropierea celor șase țări-membre de valorile europene, fiind și un mijloc de promovare a stabilității și prosperității în regiune. Vorbitorii au insistat pe dezvoltarea în continuare a Parteneriatului, care este în interesul comun al UE și al țărilor din regiune, pe aprofundarea cooperării cu statele partenere și pe susținerea procesului de apropiere a acestora de Europa.

Vorbitorii au evocat principalele realizări pe care țara noastră le-a înregistrat grație PaE în numeroase domenii - educația, reforma administrației și a justiției, sănătate și dezvoltarea societății civile - și au transmis un mesaj ferm de încurajare a Republicii Moldova în direcția continuării obiectivelor europene. În mod special, a fost evidențiată importanța realizării reformelor asumate de Republica Moldova în contextul Acordului de Asociere cu UE. Unul dintre mesajele cele mai complexe și mai inspirate, transmise în cadrul

Conferinței, a fost cel al ES Peter Michalko. Cum vede Ambasadorul UE prezentul și, mai ales, viitorul Parteneriatului Estic, dar și rolul și locul Republicii Moldova în contextul dat, aflați din editorialul de mai jos.

În anul curent marcăm cea de-a zecea aniversare a Parteneriatului Estic și aceasta este, fără îndoială, o bună ocazie de a marca rolul Parteneriatului Estic în regiune, și de a sublinia schimbările pozitive pe care le aduce acesta societăților atât din statele membre, cât și din vecinătatea estică a Uniunii Europene.

Pentru relația UE-Republica Moldova este o ocazie bună și marcarea a cinci ani de la intrarea în vigoare a regimului fără de vize (28 aprilie 2019), iar mai târziu, în luna iunie - a cinci ani de la semnarea Acordului de asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (ZLSAC). În acest context, reamintesc că Summit-ul Parteneriatului Estic din noiembrie 2017 a adoptat o agendă ambițioasă de reformă a celor 20 de rezultate pentru anul 2020 și a subliniat importanța obținerii unor progrese tangibile pentru cetățenii de rând în cele patru domenii-cheie: Întărire a

- instituțiilor și bună guvernare; Dezvoltare economică și oportunități de piață; Conectivitate, eficiență energetică, mediu și schimbări climatice; Mobilitate și contacte între oameni, în beneficiul cetățenilor. Sunt obiective ambițioase, puse în aplicare prin cooperare bilaterală și multilaterală.

Din anul 2017 s-au înregistrat progrese considerabile în domeniile comerțului, al accesului la finanțare pentru companii, liberalizării vizelor, tineretului, educației și infrastructurii de transport. La această categorie putem adăuga și economia digitală, cu aprobarea recentă a foii de parcurs către o zonă regională de roaming în țările partenere. Mai mult, trebuie subliniată deschiderea unei școli europene a Tbilisi. Este un progres semnificativ, cu beneficii pentru cetățeni și societățile din întreaga regiune, iar acest lucru ar trebui să se reflecte și în evenimentele aniversare. Cu toate acestea, este nevoie de îmbunătățiri în ceea ce ține de statul de drept, buna guvernare, anti-corupția, libertatea presei și societatea civilă.

Zece ani de relații structurate ale UE cu regiunea au însemnat și un salt calitativ în raport cu unele țări din vecinătatea estică, și asta pe fundalul unui context politic dificil atât în Uniunea Europeană, cât și în întreaga zonă.

Sunt în vigoare Acorduri de asociere cu Ucraina, Georgia și Republica Moldova, iar cu ceilalți parteneri - Armenia, Azerbaidjan și Belarus - au fost convenite sau se află în ultimele etape de aprobare alte forme de acorduri de cooperare. Investiția în reziliența statelor și a societăților din estul Uniunii Europene a fost recunoscută ca fiind una dintre cele cinci priorități ale Strategiei globale a UE.

Principiile Parteneriatului Estic rămân valabile și astăzi, așa cum au fost de la început: incluziunea, diferențierea și condiționalitatea. Ambiția partenerilor noștri a evoluat și ea. Din acest motiv, menținând în același timp o abordare incluzivă față de toți cei șase membri, PaE urmărește să ofere un sprijin adaptat. În contextul dat, este la fel de important să se respecte principiul stabilit al condiționalității sau „mai mult pentru mai mult” și „mai puțin pentru mai puțin”.

Republica Moldova, în această perioadă, a reprezentat un caz de „mai mult pentru mai mult”, dar și de condiționalitate strictă a asistenței UE. În acești ani, Uniunea Europeană a manifestat un puternic angajament și interes față de avansarea integrării economice și a asocierii politice cu Republica Moldova.

Cooperarea cu Uniunea Europeană le-a adus cetățenilor Republicii Moldova beneficii legate de sectorul energetic, infrastructură, gestionarea frontierelor, furnizarea de servicii sociale, medicale și educaționale, dezvoltarea locală, inclusiv pentru zonele rurale și cele agricole, cooperarea transfrontalieră și revitalizarea culturală, consolidarea încrederii pe ambele maluri ale Nistrului, organizațiile societății civile și dezvoltarea mass-media.

La cinci ani de la semnarea Acordului de liber schimb, doi din trei euro câștigați din exporturile moldovenești provin din UE. Se estimează că UE a contribuit la crearea a cel puțin 15.000 de locuri de muncă în Republica Moldova și că, până în 2020, ZLSAC va aduce venituri de 355 de milioane euro la bugetul național.

La cinci ani de la intrarea în vigoare a regimului liberalizat de vize Uniunea Europeană - Republica Moldova, de acesta au beneficiat deja mai mult de două milioane de persoane. Este o realizare majoră, reunind oamenii și creând o bază solidă pentru relația noastră. Cu toate acestea, trebuie să ne amintim că regimul liberalizat de vize vine cu condițiile asumate de autorități în ceea ce privește migrația, securitatea și anti-corupția, care sunt monitorizate anual de Comisia Europeană, iar noi așteptăm să vedem progrese imediate în aceste domenii.

Cert este că, pentru viitor, trebuie să aducem Parteneriatului Estic mai aproape de fiecare dintre cetățenii noștri. Să-l scoatem din capitală și să îmbunătățim comunicarea cu toți cei care beneficiază de el. Căci Parteneriatul Estic este pentru noi, aici și acum, și pentru cetățenii noștri - în special, pentru tineri, deoarece ei reprezintă viitorul. Astăzi, Parteneriatul Estic reprezintă o comunitate de valori fundamentale. Și pe baza acestor valori și principii convenite trebuie să-l implementăm astfel, încât să fim **mai puternici împreună!**

Republica Moldova trebuie să își formuleze noi obiective ambițioase în cadrul Parteneriatului Estic

Iulian Groza, Iulian Rusu, IPRE

Chiar dacă Republica Moldova nu traversează cea mai fericită perioadă în materie de dialog cu Uniunea Europeană, impactul benefic pe care l-a avut asupra țării noastre Parteneriatul Estic nu poate fi contestat de nimeni. În același timp, destul de multe sunt și șansele ratate - majoritatea, ca urmare a disensiunilor politice interne. Despre ce s-a reușit și ce nu s-a reușit în acești zece ani e și documentul de discuții elaborat de Iulian Groza și Iulian Rusu, experți IPRE, și care a fost făcut public acum câteva săptămâni. Pornind de la acesta, am trecut încă o dată în revistă rezultatele obținute de Republica Moldova în cadrul Parteneriatului Estic, precum și eșecurile în procesul de integrare europeană a țării. Iar pe final, am încercat să găsim răspunsul la întrebarea „Ce-i de făcut?”, în domenii specifice, pentru a continua procesul de transformare a societății, a valorifica avantajele cadrului de cooperare cu UE și a consolida calea de integrare europeană a țării și după anul 2020.

Realizări și provocări

Un cadru de dialog și cooperare revizuit și consolidat. Uniunea Europeană și Republica Moldova au inițiat în 2010 și au finalizat în 2013 negocierea unui nou acord de cooperare - Acordul de Asociere (AA). Deși, inițial, discuțiile se purtau pe domeniile ce nu includeau și o zonă de liber schimb aprofundat și cuprinzător (ZLSAC), în procesul de negocieri, prin angajamente interne, s-a reușit includerea ZLSAC în AA, fapt

ce a multiplicat semnificativ șansele de realizare ulterioară a AA. Astfel, Republica Moldova a reușit să ajungă la un nou document de cooperare cu UE, care include multiple sectoare, dar și o serie de angajamente importante, care presupun o sarcină de implementare sporită.

Liberalizarea regimului de vize cu UE.

În paralel cu eforturile de negociere a AA, Bruxellesul și Chișinăul au continuat eforturile de liberalizare a regimului de vize, care au culminat la 28 aprilie 2014 cu anularea regimului de vize cu UE. Pentru aceasta, instituțional, Republica Moldova a trecut printr-o serie de transformări interne importante, cum ar fi profesionalizarea serviciului de grăniceri și transformarea lui în Poliția de Frontieră, crearea Consiliului pentru Egalitate, a Biroului Migrație și Azil, a Centrului pentru Protecția Datelor cu Caracter Personal. De asemenea, s-a purces la restructurarea internă a altor instituții, responsabile de

domeniul azilului, implementarea acordurilor de readmisie, gestionarea integrată a frontierei, combaterea șederii ilegale a străinilor, protecția drepturilor fundamentale, lupta cu crima organizată, inclusiv cu traficul de ființe umane, precum și îmbunătățirea proceselor de eliberare a actelor de identitate, purtătoare de date biometrice. Efectul de amplificare principal al anulării regimului de vize cu UE este intensificarea contactelor personale, dar și a celor profesionale și de afaceri, atât de necesare pentru a putea iniția sau a consolida parteneriate între cetățenii Republicii Moldova și cei ai statelor UE. Cantitativ, peste 1,5 milioane de cetățeni ai Republicii Moldova au călătorit în Europa de la abolirea, în aprilie 2014, a regimului de vize cu UE.

Un comerț consolidat și în continuă creștere cu UE.

De la aplicarea provizorie a AA și până în prezent structura comerțului cu UE a

înregistrat o continuă creștere, precum și diversificare a categoriilor de produse exportate. Produsele care nu au necesitat eforturi adiționale de corespundere a calității, testare de laborator și alte proceduri ce ar permite exporturile, au fost valorificate în cantități semnificative. În contextul închiderii pieței Federației Ruse pentru produsele agricole moldovenești, accesul pe piața UE a reușit să compenseze pierderile cauzate de deciziile, pe alocuri nefondate, ale autorităților ruse de a interzice importul de produse din Republica Moldova. Astfel, de la aplicarea provizorie a AA - în special, a părții ZLSAC -, comerțul cu UE a crescut de la 53,26% în anul 2014 la 68,79% în 2018. În același timp, exporturile în Rusia au înregistrat o scădere dramatică de la 18,11% în anul 2014 la 8,08% în 2018.

Comerțul cu UE a înregistrat și o diversificare importantă, pe care Republica Moldova nu a avut-o înainte de anul 2014, și anume, exportul de mașini și de echipamente pentru transport, care a crescut la 29,22% din totalul exporturilor în UE și l-a devansat pe cele de produse alimentare. Oportunitățile de export tot mai atractive către piața UE au condus și la schimbări de politici publice în domeniul calității produselor și la aprobarea unor standarde noi de calitate, în cadrul legislativ național fiind transpuse mai multe reglementări UE.

Principalele rateuri: clasa politică, justiția și comerțul

Perspectiva europeană nu a fost recunoscută deocamdată. Deși PaE nu garantează oferea unei perspective europene clare, totuși, așteptarea Republicii Moldova era că valorificarea oportunităților de asociere politică și integrare economică va apropia țara de momentul în care UE îi va recunoaște perspectiva de aderare. Întrucât,

teoretic, prevederile art. 49 din Tratatul privind UE pot fi întrunite de orice stat care se află pe continentul european, concentrarea pe reforme care să asigure corespunderea cu valorile UE ar fi oferit oportunitatea necesară. Însă nici cadrul de cooperare consolidat oferit de AA, nici deschiderea fără precedent a UE și a statelor-membre UE pentru a susține agenda de reforme a țării noastre nu au fost suficiente pentru a asigura transpunerea în practică a schimbărilor necesare. Dimpotrivă, în timp ce Guvernul negocia AA și depunea efort pentru a implementa Planul de Acțiuni privind liberalizarea regimului de vize, în culisele vieții politice aveau loc procese („laundromatul rusesc”, fraudă bancară), care nu aveau nimic în comun cu valorile pe care UE le promovează.

Deși au fost inițiate acțiuni de urmărire penală, sistemul justiției a arătat că justiția selectivă este o realitate în Republica Moldova. Anularea alegerilor noi din mun. Chișinău, în iulie 2018, dar și nerealizarea condiționalității politice legate de sistemul mixt de vot aprobat de Parlament în 2017 au compromis și mai mult imaginea țării, fapt ce a redus și mai mult din șansele unei perspective europene. Astăzi, Republica Moldova este poate chiar mai departe de realizarea acestui obiectiv, decât era acum zece ani, când a fost lansat Parteneriatul Estic.

Transformarea în democrație și supremația legii rămân doar un deziderat. Partea AA ce ține de valorile UE, esențiale pentru a putea aplica pentru calitatea de stat-membru al UE, precum democrația și supremația legii, în mare parte nu s-au materializat în Republica Moldova. Existența legislației și a instituțiilor nu a asigurat de fapt reprezentarea democratică și aplicarea dezinteresată a legii, în schimb prevalând conflictele de interese, influențarea procesului de luare a deciziilor, coruperea și șantajul politic, și controlul asupra structurilor de forță.

Actorii ce asigură promovarea agendei de reforme în societate nu au fost supuși controlului de integritate, partidele politice fiind privite ca structuri autonome, fără un instrument de prevenire, care să nu le permită persoanelor compromise sau fără integritate să obțină putere de decizie în aceste formațiuni. După 2009, fenomenul „preluării” partidelor politice a fost foarte vizibil, rolul predominant jucându-l actori netransparenți, cu un trecut dubios și cu agende ascunse, care însă au reușit să ajungă în structuri ale Parlamentului și ale Guvernului. Fără o revizuire a modului de funcționare a partidelor politice, care ține mai ales de integritatea liderilor și de finanțare, derapajele de la democrație nu vor înceta.

La fel, deși Republica Moldova s-a angajat încă din 2011 să reformeze sectorul justiției, acesta rămâne în mare parte disfuncțional, iar controlul politic asupra puterii judecătorești nu a fost cedat. Domeniul justiției a fost supus unui număr semnificativ de ajustări, care însă nu au ținut sursa problemelor, ci mai degrabă unele consecințe. În același timp, sectorul justiției a devenit tot mai neatractiv, în contextul cerințelor tot mai mari față de profesioniștii din domeniu, dar și aplicării selective a regulilor de joc și utilizării presiunilor politice asupra lui. Anexa nepublicată a Acordului de constituire a primei majorități Parlamentare, în anul 2009, prin care erau distribuite funcții în sistemul organelor procuraturii și ale justiției, arată cât de obscură e percepția politicului față de independența justiției. Elemente primordiale ale independenței justiției, precum modul de numire și de promovare a judecătorilor, modul de formare și de activitate al Consiliului Superior al Procurorilor, dar și, mai nou, modul în care se produce verificarea integrității persoanelor ce dețin funcții de demnitate publică, nu au fost îmbunătățite. După aproape zece ani de la aprobarea Strategiei de reformare a

sectorului justiției, starea de lucruri fie nu s-a schimbat, fie s-a înrăutățit.

Potențialul ZLSAC nu a fost valorificat pe deplin. Deși cifrele arată că nivelul comerțului cu UE este în continuă creștere, modul în care beneficiile acestuia au fost redistribuite între cetățenii Republicii Moldova nu este echitabil. În speță, beneficiile au fost valorificate de întreprinderile mari, iar IMM-urile au avut o pondere foarte scăzută în structura comerțului cu UE. Astfel, elementul de transformare pe care îl poate oferi ZLSAC cetățenilor nu a fost valorificat în mare parte, întrucât bunăstarea lor nu a fost semnificativ consolidată în urma comerțului extins cu UE. În plus, dacă analizăm structura de produse exportate, observăm preponderent bunuri care nu necesită un efort sporit de procesare, ceea ce indică asupra gradului scăzut de competitivitate al exporturilor din țara noastră. Chiar și în cazul categoriei de mașini și echipamente, care a înregistrat o creștere semnificativă, modelul de business al exportatorilor presupune un procent ridicat de import pentru produsele care, după procesare, sunt exportate. Un astfel de model de afaceri va ajunge în curând la apogeul său, iar pentru a asigura creșterea continuă a exporturilor în UE sunt necesare alte domenii.

Recomandări pentru un proces real de transformare

Cadrul de cooperare și prioritățile agendei interne de reformare necesită o restructurare și o refoculare importantă pentru a putea oferi în continuare o perspectivă reală procesului de transformare din Republica Moldova.

Condiționalități UE mai bine ajustate. Condiționarea continuă a sprijinului UE de realizarea unor acțiuni care mențin calea de europeanizare și de transformare ireversibilă a societății este

necesară pentru a le oferi cetățenilor țării un cadru adecvat de dezvoltare și de bunăstare. Pentru a putea formula condiționalități eficiente, structura internă de luare a deciziilor și modul de funcționare a actorilor cu putere de veto trebuie analizate mai detaliat, iar locurile vulnerabile să fie considerate potențiale condiționalități sau chiar acțiuni unilaterale din partea UE. Printre instrumentele care mențin actorii cu drept de veto în fruntea procesului de luare a deciziilor din Republica Moldova se numără paradisurile fiscale, tranzacțiile cu jurisdicții off-shore, achizițiile publice trucate, precum și dependență financiară de afaceri aflate pe teritoriul UE. Aceste instrumente sunt vulnerabile la aplicarea eficientă de către UE a legii pe teritoriul statelor-membre, iar odată compromise nu mai pot contribui la menținerea financiară a pârgurilor de control. Ultimele eforturile ale UE de a disciplina paradisurile fiscale și jurisdicțiile off-shore, prin excluderea lor din lista de jurisdicții cu care UE va avea tranzacții sau crearea Oficiului Procurorului European, sunt printre noile instrumente, care pot deja produce schimbări și la nivelul țării noastre. Aceste eforturi necesită o promovare tot mai consolidată și în cadrul relațiilor bilaterale UE-Republica Moldova. În același timp, condiționalități concentrate pe o justiție eficientă și lupta contra corupției de nivel înalt vor necesita și o susținere structurală și financiară pentru actorii naționali, fortificând și cooperarea cu instituții și cu profesioniști omologi din statele-membre UE.

Extinderea cooperării consolidate pe domenii specifice. Deși calitatea de stat-membru nu pare să fie nici măcar una depărtată pentru Republica Moldova, participarea consolidată a țării în rețele din cadrul UE poate fi, cel puțin, testată. Se referă, mai ales, la integrarea sectorială, dar și la domenii precum securitatea cibernetică, protecția democrației (printr-o potențială Agenție

Europene de Protecție a Democrațiilor), dezinformarea, cooperarea în cadrul Oficiului Procurorului European sau cea în domeniul apărării și al securității (PESCO).

Extinderea instrumentelor de pre-aderare și de monitorizare post-aderare. Testarea instrumentelor ce țin de etapa de negociere pentru calitatea de stat-membru sunt activități utile ce reliefează de o manieră mult mai accentuată, dar și mult mai detaliată breșele din sectoarele-cheie (ex., justiția). Astfel, inițierea exercițiului de scanare legislativă (legislative screening) sau aplicarea unor părți ale Mecanismului de Cooperare și Verificare, utilizat în cazurile României și al Bulgariei, specific pentru sectorul justiției, sunt doar câteva dintre instrumentele recomandate pentru a actualiza starea de lucruri din justiție și a susține eforturile de formulare a condiționalității mai focusate din partea Uniunii Europene.

Formal, Comisia Europeană inițiază exercițiul de scanare legislativă după ce obține mandatul de la Consiliu. În cazul Republicii Moldova, acest exercițiu poate fi efectuat de societatea civilă în cooperare cu autoritățile publice pentru a prezenta, deja la această etapă, date mult mai detaliate, iar ulterior să poată fi aplicate soluții și condiționalități stricte. De o manieră similară, Mecanismul de Cooperare și Verificare va necesita ajustări la realitățile din Republica Moldova, ce ar putea avea loc după o analiză mult mai amplă a modului de funcționare a sistemului justiției. Totuși, este cert că, pentru a iniția procesul de curățare pe interior a sistemului justiției și a extinde gradual efectele pentru întreg sistemul, vor fi necesare soluții instituționale sau competențe procesuale „creative”.

Sorina Ștefăruță

Privire din exterior

Viitorul Parteneriatului Estic

Prof. Jacek Czaputowicz, ministrul Afacerilor Externe al Republicii Polone

Așadar, cea de-a zecea aniversare a Parteneriatului Estic a fost marcată de zeci și diverse evenimente - de la dezbateri politice și conferințe economice până la acțiuni culturale -, organizate în țările PaE, dar și în cele ale Uniunii Europene. Și chiar dacă, în mod firesc pentru o aniversare, s-a vorbit despre realizări, alături de acestea, ca un fir roșu, a trecut întrebarea: **Ce trebuie să facem pentru ca PaE să fie valorificat plenar, în beneficiul oamenilor din cele șase țări-membre? Cum vede viitorul Parteneriatului Estic una dintre țările ce au stat la leagănul lui, aflați din articolul semnat pentru EurActiv.com de Prof. Jacek Czaputowicz, ministru al Afacerilor Externe al Republicii Polone.**

În urma extinderii Uniunii Europene în anul 2004, țările situate dincolo de granița estică a UE au devenit vecinii săi cei mai apropiați. Diplomațiile Poloniei și Suediei, împreună cu alte state membre ale UE, s-au implicat în inițiativa stabilirii unui parteneriat special cu șase astfel de țări: Armenia, Azerbaidjan, Belarus, Georgia, Moldova și Ucraina. Inaugurarea acestuia a avut loc în mai 2009, în timpul Summit-ului de la Praga și a primit denumirea de „Parteneriatul Estic” (PaE). La zece ani de la crearea sa știm că acesta nu este încă perfect, dar reprezintă un fel de sinteză a ambițiilor politice, a potențialului strategic și a compromisurilor geopolitice. În același timp, nicio altă politică nu reflectă mai

bine natura complexă a legăturilor noastre cu vecinii noștri estici. La zece ani de la înființare, Parteneriatul Estic trebuie revizuit pentru a-l adapta la lumea în schimbare și la noua realitate geopolitică din regiune. Este necesară o nouă abordare pentru viitorul PaE în trei domenii separate: în domeniul apropierii reglementărilor, al instituționalizării și al cooperării sectoriale.

Apropierea legislației

Apropierea legislației se realizează prin punerea în aplicare a acordurilor de asociere, a acordurilor de parteneriat și colaborare, precum și a acordurilor de comerț liber aprofundat și cuprinzător. Respectând prevederile acordurilor menționate mai sus, țările PaE introduc o mare parte din acquisul comunitar al UE în propriile sisteme naționale de drept. Reformele politice ar trebui să consolideze instituțiile publice, să restabilească încrederea oamenilor și să dezvolte o rezistență la presiunile interne și externe. De asemenea, acestea ar trebui să conducă la o scădere semnificativă a corupției și la consolidarea statului de drept în întreaga regiune. Este în interesul

nostru comun să creăm un spațiu de securitate, stabilitate și prosperitate în vecinătatea imediată a UE.

Uneori auzim voci spunând că anumite obiective ale acordurilor de asociere nu erau destul de ambițioase, în timp ce altele erau prea înalte. Ar trebui să le putem revizui și modifica, la fel cum am făcut recent, când am adăugat o anexă energetică la acordul UE cu Ucraina. Este esențial ca aceste acorduri să fie cât mai relevante pentru schimbarea timpului și provocările viitoare, precum și pentru a spori cooperarea sectorială. Am putea să le numim „Acorduri de asociere Plus”, indicând astfel procesul politic ce conduce la modernizarea lor.

Instituționalizarea

Cel de-al doilea domeniu pe care ar trebui să-l reflectăm este instituționalizarea PaE. În acest scop, am putea crea un secretariat pentru a gestiona sistemul deja existent de platforme ale PE. De asemenea, el ar putea servi drept instrument pentru a construi poziții comune, a prezenta idei și a colabora mai strâns ca un grup regional. Ar putea funcționa ca o formulă ușoară, cu sediul la Bruxelles și să implice în activitatea sa diplomați detașați din țările Parteneriatului Estic.

O altă idee este crearea unei președinții rotative a țărilor Parteneriatului, ceea ce ar permite o colaborare mai strânsă cu troica Președinției Consiliului UE și cu instituțiile UE în planificarea și punerea în aplicare a agendei politice. Țara care deține președinția ar putea găzdui, de

asemenea, întâlnirile anuale la nivel înalt dedicate unor teme importante pentru integrarea viitoare cu UE. Președinția ar putea să sprijine procesul de europenizare a administrației, să demonstreze aspirațiile pro-europene ale țărilor partenere și să sporească vizibilitatea UE și a PaE în regiune. Atât secretariatul, cât și președinția PaE ar contribui în mod cert a creșterea responsabilității țărilor din regiune asupra întregului proces.

Colaborarea sectorială

Al treilea domeniu care trebuie luat în considerare este consolidarea cooperării sectoriale. Lista agențiilor, a programelor și a instrumentelor UE disponibile pentru țările învecinate oscilează de la cooperarea vamală și politicile de transport până la aderarea la uniunea energetică sau la uniunea digitală.

Avem multe interese comune, cum ar fi combaterea presiunilor migratorii. Trei țări din cadrul PaE (Georgia, Republica Moldova și Ucraina) beneficiază deja de călătoriile fără vize care facilitează contactele interumane și colaborarea

dintre autoritățile vamale și organele responsabile de acordarea de azil. Mai mulți parteneri ar trebui să le urmeze exemplul... Un alt pilon important al colaborării sectoriale este rețeaua de conexiuni. Noul plan indicativ de acțiuni pentru rețeaua transeuropeană de transport TEN-T prevede finanțarea unor investiții în infrastructură de aproape 13 mlrd. de euro, care pot fi transformate, în opinia Comisiei Europene, în 4800 km de drumuri și căi ferate, șase porturi și 11 centre logistice în țările Parteneriatului Estic. La fel, un acord regional de roaming între partenerii noștri ar putea fi, la rândul său, primul pas spre crearea unui spațiu comun de roaming între UE și țările PaE, ce ar trebui să ne apropie și mai mult. Alte domenii ale cooperării sectoriale posibile sunt securitatea energetică, protecția mediului, gestionarea frontierelor, siguranța aeriană.

În plus, miniștrii PaE ar putea fi invitați cu regularitate la întâlnirile informale ale Consiliilor sectoriale ale UE. Această formulă a funcționat bine în cazul întâlnirilor în formula Gymnich sau a Consiliilor Comerțului, la care sunt

invitate țările EFTA. O întreprindere și mai ambițioasă ar fi crearea unui spațiu economic regional al țărilor PaE, urmând exemplul CEFTA, creat de membrele Grupului de la Visegrad înainte de aderarea lor la UE. În prezent acest acord continuă să funcționeze - cu succes - în zona Balcanilor de Vest (Republica Moldova este membră a respectivului acord începând cu anul 2007). Aceasta ar permite, de asemenea, țărilor PaE să se integreze între ele - și apoi cu țările UE - prin liberalizarea serviciilor financiare sau prin fluxul de profesioniști calificați.

Membrii Parteneriatului Estic sunt diferiți și au aspirații diferite referitor la nivelul de colaborare cu UE. Totuși, Parteneriatul Estic este un exemplu al unei inițiative comune de care poate beneficia oricine. La zece ani de la crearea, PaE are încă potențialul de a apropia vecinii noștri de Uniunea Europeană. Ar trebui să ne gândim împreună la o agendă politică ambițioasă și la o narațiune ce va menține Parteneriatul Estic atractiv pentru țări, dar mai ales pentru cetățenii lor.

Opiniile exprimate de experți în cadrul editorialelor nu reflectă în mod necesar punctul de vedere al Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) și al Asociației pentru Politică Externă (APE).

Asociația pentru Politică Externă (APE) este o organizație neguvernamentală angajată în susținerea procesului de integrare a Republicii Moldova în Uniunea Europeană și facilitarea procesului de soluționare a problemei transnistrene în contextul europenizării țării. APE a fost constituită în toamna anului 2003 de un grup proeminent de experți locali, personalități publice, de foști oficiali guvernamentali și diplomați de rang înalt, toți fiind animați de dorința de a contribui cu bogata lor experiență și expertiză la formularea și promovarea de către Republica Moldova a unei politici externe coerente, credibile și eficiente.

Friedrich-Ebert-Stiftung (FES) este o fundație politică social-democrată germană, scopurile căreia sunt promovarea principiilor și fundamentelor democrației, a păcii, înțelegerii și cooperării internaționale. FES își îndeplinește mandatul în spiritul democrației sociale, dedicându-se dezbaterii publice și găsirii, într-un mod transparent, de soluții social-democrate la problemele actuale și viitoare ale societății. Friedrich-Ebert-Stiftung activează în Republica Moldova din octombrie 2002.